

20. Моляко В.О. Концепція виховання творчої особистості. Рідна школа. 1991. № 5. С. 47–51.

21. Пугач А.В. Проблеми підготовки вчителя до професійної діяльності в українській педагогічній періодиці (20-ті – початок 30-х років ХХ ст.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 2008. 237 с.

22. Скиба В. Суспільствознавчі дисципліни: концепція викладання. Рідна школа. 1997. № 9. С. 41–47.

23. Сологуб А.І. Концепція креативної освіти в природничо-науковому ліцеї. Рідна школа. 2002. № 12. С. 9–19.

24. Соломаха С.П. Про концепції виховної роботи. Рідна школа. 1992. № 2. С. 16–17.

25. Федяєва В.Л. Актуальні питання сімейного виховання на сторінках вітчизняних періодичних видань

другої половини ХІХ століття. Історико-педагогічний альманах. Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань, 2006. № 2. С. 42–44.

26. Фурман А.М. Концепція шкільної практичної психології. Рідна школа. 1992. № 11–12. С. 37–40.

27. Школі – національно-культурне відродження. На запитання відповідає начальник Львівського обласного управління народної освіти, народний депутат УРСР, член комісії з питань народної освіти і науки Верховної Ради УРСР І.О. Калинець. Рідна школа. 1990. № 10. С. 9–12.

28. Шмуклер Ю.Г. Авторська концепція шкільної хімічної освіти. Рідна школа. 1991. № 1. С. 59–63.

29. Юрковський О.Я. Українська національна школа в регіоні. Рідна школа. 1991. № 2. С. 3–4.

УДК 374.7

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТИ МІГРАНТІВ (ІЗ ДОСВІДУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ)

Буянов П.Г., к. пед. н.,
доцент кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій
Бердянський державний педагогічний університет

У статті автор наголошує на необхідності докладання зусиль у вирішенні такої важливої проблеми, як освіта мігрантів, оскільки масовий приток мігрантів може спричинити зростання безробіття, потужний тиск на соціальну інфраструктуру, вплинути на збалансованість ринку праці, змінити економічне і соціальне положення населення. Для сприяння успішній розбудові освіти мігрантів в Україні вивчаються організаційно-педагогічні умови професійного навчання мігрантів у розвинених країнах світу, зокрема в Російській Федерації.

Ключові слова: міграція, освіта дорослих, навчання мігрантів.

В статье автор обращает внимание на необходимость решения такой важной современной проблемы, как образование мигрантов, поскольку приток мигрантов может привести к увеличению безработицы, мощному давлению на социальную инфраструктуру, воздействовать на сбалансированность рынка труда, изменить экономическое и социальное положение населения. Для успешного образования мигрантов в Украине изучаются организационно-педагогические условия профессионального обучения мигрантов в развитых странах мира, например, в Российской Федерации.

Ключевые слова: миграция, образование взрослых, образование мигрантов.

Buianov P.H. FEATURES OF MIGRANT EDUCATION (FROM THE EXPERIENCE OF THE RUSSIAN FEDERATION)

The article stresses the need for making efforts to address this important dictated by the time the problems of education workers. As the massive inflow of migrants may result in increased unemployment, strong pressure on social infrastructure, affect the balance of the labor market, to change economic and social situation of the population. To facilitate the successful development of education of migrants to Ukraine, an examination of existing organizational and pedagogical conditions of vocational training of workers in the developed world, including in Russia.

Key words: migration, adult education, training of migrants.

Постановка проблеми. Упродовж ХХ ст. спостерігалось інтенсивне розширення міграційних потоків, а до кінця століття феномен міграції став складовим фактором усіх глобальних проблем. Міграція з кожним роком зростає. Нині 200 млн людей мешкають поза державами, у яких вони народилися [3].

Останнім часом проблеми, пов'язані з міграційними процесами, стають предме-

том психолого-педагогічних досліджень, оскільки освіта, яка забезпечує складний процес розвитку когнітивних, соціальних, емоційних тощо характеристик особистості, не може не реагувати на події, що відбуваються у суспільстві.

Отже, надзвичайно важливою проблемою, продиктованою часом, стає освіта мігрантів, породжена нерівномірністю со-

ціально-економічного розвитку країн і регіонів, і біженців, викликана реальною загрозою їх нормальному існуванню і життю. Освіта покликана допомогти їм адаптуватися до нових соціально-культурних умов: отримати професію або пройти перенавчання; освоїти мову (якщо це необхідно); використовувати культурні можливості нового середовища для власного розвитку; долучитися до культури міжособистісних відносин.

Практичний інтерес із погляду удосконалення професійної освіти мігрантів викликають тенденції, особливості та досягнення в галузі підготовки дорослого населення для потреб ринку праці в зарубіжних країнах. Порівняльний аналіз моделей організації навчального процесу, організаційно-педагогічних умов професійного навчання мігрантів дозволить врахувати позитивні результати теоретичних і практичних здобутків у цій сфері, що сприятиме успішній розбудові освіти мігрантів в Україні.

Доцільно відзначити, що проблема організації освіти мігрантів є важливою для всіх розвинутих країн світу. За цих умов досвід Російської Федерації, яка є невід'ємною складовою частиною світового освітнього простору, в організації освіти мігрантів є дуже актуальним для української системи освіти у вирішенні проблем, пов'язаних із потоком вимушених переселенців, біженців та інших категорій мігрантів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження визначеної проблеми є об'єктом пильної уваги провідних російських науковців, які вивчали різні її аспекти, зокрема: І. Алексашиної, Ш. Блюхера, С. Вершловського, В. Горшкової, М. Громкової (цінність освіти дорослих); А. Арефьева, Г. Глуценка, Ж. Зайончковської, Л. Леденьової, І. Маласа, О. Письменної, О. Тюрюканової, І. Цапенка (міжнародна освітня міграція); Г. Дмитрієва, М. Кузьміна, В. Макеева, Л. Супрунової, Л. Садикової, А. Сироедової, М. Тайчінової (полікультурна складова частина навчання), М. Клари́на, П. Щедровицького (інноваційні форми і методи навчання дорослих) та ін.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення особливостей освітньої політики щодо мігрантів у Російській Федерації.

Методи дослідження. Для досягнення мети нашого дослідження були використані такі загальнонаукові методи, як: аналіз, синтез, порівняння й узагальнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міграція населення (від лат. *migratio* – переселення) – переміщення людей (мігрантів) через кордони тих або інших територій із заміною місця проживання

назавжди або на більш чи менш тривалий час [3, с. 123].

Міграційні процеси зупинити неможливо, оскільки воєнні конфлікти, нестабільна економічна і політична ситуації у світі ще досить тривалий час породжуватимуть нові потоки мігрантів, біженців, переселенців.

Масовий приток мігрантів може спричинити зростання безробіття, потужний тиск на соціальну інфраструктуру (житло, охорону здоров'я тощо). З іншого боку, міграція населення суттєво впливає на збалансованість ринку праці, змінює економічне і соціальне становище населення, часто супроводжується зростанням освітньої і професійної підготовки, розширенням потреб мігрантів [3]. За умови оптимального використання мігрантами власного людського потенціалу самі мігранти й економіки країн, у яких вони мешкають, можуть одержати певні переваги.

Мігранти у цілому вимагають отримання статусу, надання матеріальної допомоги, створення національних шкіл і допомоги в організації культурної автономії, тобто потребують юридичної, економічної і культурно-освітньої підтримки [3, с. 128].

Депопуляція в умовах величезної території та вкрай низької щільності населення в низці регіонів становить загрозу національній безпеці та цілісності Росії. Тому керівництво країни приділяє значну увагу демографічній політиці, у т. ч. її міграційній складовій частині. Впродовж останнього десятиліття роль міграції як необхідного джерела поповнення людських ресурсів була закріплена в низці офіційних документів [9].

У схваленій 2001 р. Урядом Російської Федерації Концепції демографічного розвитку Росії на період до 2015 р. висувалася мета «регулювання міграційних потоків із метою створення механізмів заміщення природного зменшення населення» [5].

У 2007 р. Президент РФ затвердив нову Концепцію, чинну й донині, де ця мета була розвинута і конкретизована [7]. Концепція передбачала до 2016 р. стабілізацію населення на рівні 142–143 млн осіб, а до 2025 р. – його збільшення до 145 млн, для чого, крім іншого, необхідно забезпечити щорічний міграційний приріст до 2016 р. не менше 200 тис. на рік, а до 2025 р. – не менше 300 тис.

Про необхідність забезпечення міграційного припливу до країни на рівні 300 тис. осіб на рік наголошував у своїй передвиборчій програмі нині чинний президент Російської Федерації В. Путін [12]. Одним із перших підписаних ним після повторного обрання був указ про затвердження Кон-

цепції державної міграційної політики Російської Федерації на період до 2025 р. (червень 2012 р.) [4]. Концепція належить до документів стратегічного планування і взаємопов'язана з Концепцією демографічної політики, Концепцією довготривалого соціально-економічного розвитку країни [6], а також Стратегією національної безпеки [14]. У ній зазначається, що «переселення мігрантів на постійне проживання до Російської Федерації стає одним із джерел збільшення чисельності населення країни в цілому та її регіонів, а залучення іноземних працівників за пріоритетними професійно-кваліфікаційними групами відповідно до потреб російської економіки є необхідним для її подальшого поступального розвитку».

Законотворчий процес у сфері регулювання міграційних процесів виглядає досить логічним, послідовним і спрямованим на досягнення мети, яка полягає у поповненні населення Росії за рахунок мігрантів, прибуття яких відповідає інтересам країни. Тактичні цілі, які з неї випливають, полягають у:

- забезпеченні потреб економіки в робочій силі шляхом розширення можливостей для переселення до Росії на постійне проживання «співвітчизників»;
- створення умов для внутрішньої мобільності населення країни, щоб потреби в робочій силі певних регіонів забезпечувалися за рахунок громадян Росії;
- рішучої протидії нелегальній міграції;
- значного поліпшення ситуації у сфері соціально-культурної адаптації мігрантів в російському суспільстві;
- розвитку міжнародної співпраці у сфері міграції [9].

Збільшення потоку мігрантів із інших країн допомагає Росії вирішувати проблеми старіння робочої сили. Ефективна освіта дорослих, орієнтована на трудових мігрантів, забезпечить їх успішну соціальну інтеграцію у країні, яка їх приймає [1].

Освіта дорослих сприятиме вирішенню проблем, із якими стикаються мігранти, зокрема: різних культурних, релігійних та лінгвістичних перешкод, бюрократії, соціальної нерівності, ворожого ставлення до мігрантів тощо.

У контексті нашого дослідження важливо звернути увагу на функції, виконання яких покладається на освіту дорослих, зокрема [8]:

- соціальна – використання соціального досвіду та залучення до розв'язання сучасних проблем суспільства;
- адаптивна – регулювання відносин у швидкозмінному зовнішньому середовищі;
- інформаційна – доступ до необхідної інформації, її пошук, відбір, систематизація, відтворення, використання;

– компенсаційна – компенсування недоліків попередніх рівнів освіти та забезпечення балансу власної компетентності і сучасних вимог до професії;

– розвиваюча – оволодіння новими методами, способами дій.

Вивчення та аналіз досліджень [2; 10] дали можливість виділити цільові групи, на які поширюється просвітницька, культурно-освітня діяльність щодо адаптації мігрантів до нових умов життя, а також ті, які безпосередньо мають сприяти інтеграції й адаптації мігрантів:

- дорослі мігранти;
- педагогічний персонал, покликаний задовольняти освітньо-культурні потреби дорослих мігрантів;
- організації, що опікуються освітою дорослих;
- органи влади (від муніципального до загальноєвропейського рівня).

Співпраця представників виокремлених вище цільових груп уможливіє створення рекомендацій і порушення клопотань щодо корекції міграційної політики держави в цілому, а також політики у галузі адаптації мігрантів.

У Російській Федерації останнім часом приділяється підвищена увага питанню навчання мігрантів, яке стосується освіти дорослих. Розвиток системи додаткової професійної освіти взаємопов'язаний із системою соціальної інтеграції дорослого населення, включаючи мігрантів, більшість із яких потребує професійної і соціальної адаптації, оскільки половина з них не має професійної освіти, а більше 6% мають лише середню загальну освіту (дані Міністерства освіти і науки Російської Федерації, 2009 р.).

Сучасний ринок праці і неперервний розвиток виробничих технологій вимагають відповідного рівня професійної кваліфікації, яка породжує регулярну перекваліфікацію протягом життя. Мігрантів все частіше просять продемонструвати, якими саме знаннями і навичками, необхідними для життя на новій батьківщині, вони володіють.

Отже, одним із важливих факторів соціальної захищеності мігрантів є рівень їх професійної підготовки.

Професійний розвиток вимагає від людини свідомого, спрямованого, активного навчання. Однак для мігрантів, які мають обмежені права на території іншої держави, прийняття такого рішення та його реалізація досить важкі.

Доросла людина, мігрант, яка опинилася у кризовій ситуації, зазвичай не спроможна сплачувати за якісні освітні послуги, не має можливості скористатися необхідними

освітніми послугами без підтримки, відповідно, не може вирішити певні важливі життєві проблеми.

Це призводить до пошуку організаційних форм і методів, адекватних задачам освіти людей, які потребують соціальної допомоги.

Необхідно враховувати певні особливості наведеної категорії громадян, зокрема: психологічні, фізіологічні, відсутність матеріальних ресурсів, нестачу часу, вплив побутових факторів тощо.

Дорослі люди, особливо ті, які опинилися у скрутному становищі, мають бажання використовувати отримані знання вже сьогодні, щоб бути більш компетентним у вирішенні власних проблем. Тому організацію процесу їх навчання будують на основі індивідуальних освітніх програм, які вирішують індивідуальні, конкретні завдання для окремої людини.

Зміст освіти дорослих мігрантів має складатися з проектування цілей, функцій, навчального матеріалу, способів навчально-пізнавальної діяльності, оцінювання ефективності освіти на основі активної участі та взаємодії викладачів та учнів у цьому процесі.

Нині у Російській Федерації для вирішення проблеми професійного навчання мігрантів створюються професійні освітні центри, виконується ряд проектів, які передбачають навчання мігрантів, зокрема:

- громадськими, релігійними й етнічними організаціями для мігрантів створені та функціонують різні курси з вивчення російської мови [1];

- діяльність «Міжрегіонального центру освіти мігрантів держав-учасників СНД (МЦОМ)» у м. Санкт-Петербург охоплює великий спектр суспільних задач із адаптації мігрантів у нових соціокультурних і трудових умовах (розробка та використання освітніх програм для трудових мігрантів, які приїжджають із країн СНД; розробка методології і методики освіти мігрантів; удосконалення професійної діяльності персоналу організацій, який займається освітою мігрантів, тощо) [13];

- громадська організація «Уральський дім» у м. Зарічне проводить освітні курси з навчання мігрантів російській мові, адаптації й інтеграції до російського соціокультурного простору [11] тощо.

Висновки з проведеного дослідження.

Проведене нами дослідження показало необхідність більш глибокої і масштабної роботи в галузі надання освітніх послуг мігрантам, усвідомлення необхідності науково обґрунтованого професійного підходу до вирішення проблем мігрантів і належної професійної підготовки відповідних фахів-

ців. Необхідними є об'єднання та координація зусиль педагогів, психологів, соціальних працівників, соціологів, лінгвістів, програмістів, правоохоронців, юристів, лікарів та інших спеціалістів, а також суттєва правова підтримка з боку держави. Це сприятиме розробці чіткої стратегії із подальшим упровадженням конкретних заходів щодо освіти дорослих мігрантів з метою їх соціально-культурної адаптації на засадах міжкультурного діалогу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Неллеман С., Подольский О., Левина В. Анализ состояния системы образования взрослых в России. Проект старения населения в Российской Федерации. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/779481468000306655/pdf/99502-RUSSIAN-PUBLIC-Adult-Education-in-Russia-final-cover-Russian.pdf>.
2. Ахмеджанова Д. Европейское образование взрослых. URL: <http://cogita.ru/analitka/2-i-konkurses-deyatelnost-nko-v-rossii-i-v-evrope/dilorum-ahmedzhanova>.
3. Дюжакова М.В. Актуальные проблемы образования в России в контексте миграционных процессов. Известия Российского государственного педагогического университета имени А.И. Герцена. «Общественные и гуманитарные науки». 2008. № 12 (88). С. 122–131.
4. Концепция государственной миграционной политики Российской Федерации на период до 2025 г. (утв. Президентом РФ от 13 июня 2012 г.). URL: <http://www.garant.ru/products/ipo/prime/doc/70088244/>.
5. Концепция демографического развития Российской Федерации на период до 2015 г., разработанная на основе Указа Президента Российской Федерации от 10 января 2000 г. № 24 «О Концепции национальной безопасности Российской Федерации». Собрание законодательства Российской Федерации. 2000. № 2. Ст. 170. URL: <http://demoscope.ru/weekly/knigi/koncepciya/koncepciya.html>.
6. Концепция долгосрочного социально-экономического развития Российской Федерации на период до 2020 г. Утверждена распоряжением Правительства Российской Федерации от 17 ноября 2008 г. № 1662 р. Разработана в соответствии с поручением Президента Российской Федерации по итогам заседания Государственного совета Российской Федерации, состоявшегося 21 июля 2006 г. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_82134/28c7f9e359e8af09d7244d8033c66928fa27e527/.
7. Концепция миграционной политики Российской Федерации до 2025 г. Утверждена Указом Президента Российской Федерации от 09 октября 2007 г. № 1351. URL: <http://base.garant.ru/191961/>.
8. Лук'янова Л.Б. Освіта дорослих як соціокультурний інститут. Kształcenie zawodowe: pedagogika i psychologia (Професійна освіта: педагогіка і психологія) / за ред. Т. Левовицького, І. Вільш, І. Зяюна, Н. Ничкало. Ченстохова; Київ, 2010. Вип. XII. С. 207–214.
9. Малиновська О.А. Сучасна еволюція міграційного законодавства Російської Федерації та її можливі впливи

на міграційну поведінку населення України. Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1360/>.

10. Нетто Ф.П.С., Пшенко К.А., Якушкина М.С. Социокультурная и правовая адаптация мигрантов как фактор стабилизации миграционных потоков в СНГ. Человек и образование: академический вестник Института образования взрослых Российской академии образования. 2011. № 1 (26). С. 104–108.

11. Плисецкий Е. Современные миграционные процессы в России. География. 2003. № 37. URL: <http://geo.1september.ru/2003/37/4.html>.

12. Предвыборная программа Всероссийской политической партии «Единая Россия» (на выборах Пре-

зидента России 4 марта 2012 г.). Путин 2012. URL: <http://putin2012.ru/program>.

13. Сінякова М. Професійний розвиток трудових мігрантів як найважливіший напрям міграційної політики Свердловської області. Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє: щорічник: у 2 ч. / за ред. М.В. Лазаровича. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. Вип. 19. Ч. 2. С. 206–213.

14. Стратегия национальной безопасности Российской Федерации до 2020 г. Утверждена Указом Президента Российской Федерации от 12 мая 2009 г. № 537. Совет безопасности РФ. URL: <http://www.scrf.gov.ru/documents/99.html>.

УДК 371.132:378.22:005.591.6:378.4(73)

СТАН ДОСЛІДЖЕНОСТІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В США

Довгополова Г.Г., к. пед. н.,
старший викладач, доцент кафедри менеджменту
освіти та педагогіки вищої школи

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Степанець М.Ю., магістр

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

У статті розглянуто стан дослідженості проблеми організаційно-педагогічних умов підготовки магістрів педагогічної освіти у США через вивчення аспектів досліджуваної проблеми, що висвітлюються в роботах із порівняльно-педагогічної американістики, а саме: історичного; філософського; управлінського; навчального.

Ключові слова: вища школа, магістр, освіта, підготовка, педагог, умови, США.

В статье рассмотрено состояние изученности проблемы организационно-педагогических условий подготовки магистров педагогического образования в США через изучение аспектов исследуемой проблемы, которые освещаются в работах по сравнительно-педагогической американистике, а именно: исторического; философского; управленческого; учебного.

Ключевые слова: высшая школа, магистр, образование, подготовка, педагог, условия, США.

Dovhopolova H.H., Stepanets M.Yu. STUDY OF THE PROBLEM OF ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PEDAGOGICAL EDUCATION MASTERS PREPARATION IN USA

It is determined that issues of preparation of masters are considered within the limits of scientific researches devoted to the actual aspects of functioning of the American higher education. Taking into account this fact, it was identified the following aspects of the problem under study: 1) historical; 2) philosophical; 3) managerial; 4) educational.

Key words: higher education, master, education, training, teacher, conditions, USA.

Постановка проблеми. Вхідження України до Болонської співдружності активізувало інтерес до проблем ступеневої освіти, тому наразі відбувається концептуальне переосмислення освітнього ступеня «магістр» із метою визначення його відповідності вимогам Болонського процесу. Вивчення досвіду ступеневої освіти США визначить можливі шляхи й умови застосування прогресивних ідей цього досвіду в українському освітньому

контексті. Врахування американського досвіду з розробки освітньо-професійних програм із підготовки магістрів є доцільним для розбудови вищої освіти України.

Умови підготовки магістрів педагогічної освіти в університетах США потребують здійснення об'єктивного аналізу та виявлення особливостей, які сприятимуть удосконаленню навчального процесу у вищій школі України.